

Râmnicu-Vâlcea sub ocupație germană. O poveste sinceră

Sorin Oane*

Keywords: *Râmnicu-Vâlcea, World War I, Ștefan Filipescu, Franz Eitel, Dumitru Gușetoiu, David Praporgescu.*

Abstract: *Râmnicu-Vâlcea under the German occupation. A fair story. After a short but glorious armed resistance on the Olt Valley, Râmnicu-Vâlcea was occupied and was for two years (1916-1918) under a tough German military occupation. The county and the county capital were severely exploited by the enemy. The article presents the sincere story of this stage in the town's life, even with its less appealing aspects, the wiles of some politicians, or the speculation that inevitably existed in the city, but also the heroism of the soldiers and the daily heroism of the inhabitants during this period. On 1 December 1918, Râmnic also felt the great joy of achieving Great Romania.*

Cu puțin timp înainte de a muri (1922), feldmareșalul german Eric von Falkenhayn a lăsat posterității o mărturie scrisă, intitulată „*Campania Armatei a 9-a împotriva românilor și rușilor 1916/17*”, în care a descris cele mai reușite fapte de arme ale militarilor aflați sub conducerea sa. Ce ne spune Falkenhayn despre începutul războiului cu românii? Că germanii se așteptau ca România să declare război Puterilor Centrale, dar credeau că această declarație se va produce la ...sfârșitul lui septembrie, când recoltele vor fi fost strânse. Dar, românii au intrat în război încă din 27 august 1916 (n.a. toate datele din acest articol sunt pe stil nou) contra Austro-Ungariei, și după aceea și contra celorlalți (Germania, Bulgaria și Turcia). Așa se explică de ce împăratul Wilhelm al II-lea a crezut timp de câteva zile, că războiul este... pierdut¹.

Trupele române au atacat în Transilvania. În schimb, partea română nu a anticipat, sau nu a pregătit suficient de bine frontul de sud, dunărean, unde germanii au masat tehnică modernă și trupe numeroase. Din aceste motiv, dezastrul de la Turtucaia (6 septembrie 1916) a condus în mod categoric și la eșecul campaniei militare românești din Transilvania.

Ștefan Filipescu îl acuză pe Dinu Brătianu de hoție din... „prăzile ardeleni”

Campania din Transilvania începuse foarte bine, deși ierarhii Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria (mitropolitul Vasile Mangra și episcopii Miron Cristea și Ioan Papp) blestemaseră trupele române intrate în regiune. Armata română a ocupat Brașovul (în mai puțin de 48 de ore de la începerea războiului),

* **Sorin Oane**, doctor în istorie, profesor la Colegiul Național „Alexandru Lahovari” din Râmnicu-Vâlcea, e-mail: oanesorin@yahoo.com

¹ Kirițescu 1922, p. 121

acesta fiind punctul culminant al campaniei ardelene a armatei noastre. La acest succes a contribuit și Regimentul 2 Vâlcea comandat de colonelul Traian Moșoiu.

Dar nu toate lucrurile erau în regulă cu ocupația românească a Transilvaniei. Armata română s-a purtat, de multe ori, ca o armată de ocupație. Soldații noștri s-au dat și ei la jafuri, lucru afirmat chiar de către... români. Astfel, Ștefan Filipescu, mare proprietar din Drăgășani, de patru ori deputat și o dată senator liberal de Vâlcea, afirma în 1918 (probabil ca răzbunare pentru că fusese exclus din P.N.L. pentru... „trădare și colaboraționism cu inamicul german”) că: *„Domnul Constantin I.C. Brătianu, la moșia de lângă Drăgășani - moștenită de la vărul meu, Dimitrie Simulescu, prin îndemnul meu -, avea un administrator pe moșie, cu numele de Oroveanu. Acest Oroveanu a fost mobilizat în 1916 ca ofițer de rezervă; când luptele erau în toiul lor în Transilvania, se înapoiază la moșia domnului Brătianu, ia cu sine patru furgoane cu câte patru boi și pornește cu ele în Transilvania. Nu trece mult timp și acele furgoane pline, însoțite de domnul Oroveanu, spre uimirea drăgășănenilor, treceau pe străzile orașului spre moșia d-lui Brătianu încărcate cu fel de fel de mobile.”* Filipescu spune de-a dreptul că marele șef liberal Dinu Brătianu, fratele mai mic al prim-ministrului Ionel Brătianu, s-ar fi înfruptat din prada ardeleană! Și mai spune Filipescu: *„Ulterior, Oroveanu a fost numit inspector agricol în județul Constanța!”*.² Astfel ar fi încercat șeful liberal, chipurile, să șteargă urmele hoției sale.

Ștefan D. Filipescu, politician liberal vâlcean (deputat și senator)

² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vâlcea (în continuare S.J.A.N.V.), fond personal *Elena Filipescu*, dos. 2 /1920, f. 37

Eroi vâlceni în luptele de pe Valea Oltului

Dar, după o scurtă ofensivă victorioasă în Transilvania, ostașii românii vor fi respinși. Octombrie și noiembrie 1916 vor fi două luni de lupte deosebit de grele pentru noi. Cu toată rezistență eroică opusă, românii sunt nevoiți să se retragă. Printre eroii vâlceni care mor în aceste lupte sunt și niște profesori ai Gimnaziului „Alexandru Lahovari” din Râmnicu-Vâlcea. Mai întâi, căpitanul Nicolae Negoescu, izbit în plin de un obuz. Fusese timp de 11 ani profesor de matematică la „Lahovari” și chiar director al instituției. Alți eroi proveniți dintre lahovariști au fost profesorii Mihail Popescu-Colibaș, Mircea Dulcescu și Constantin Georgescu – cel din urmă, abia titularizat la gimnaziu (în 1916) -, ca și doi membri din personalul administrativ al școlii, Nicolae Drăghici și Moise Rădulescu, care au căzut și ei în luptele din timpul campaniei 1916.³ Numele lor sunt gravate astăzi pe o placă de onoare la intrarea în actualul Colegiu Național „Alexandru Lahovari”.

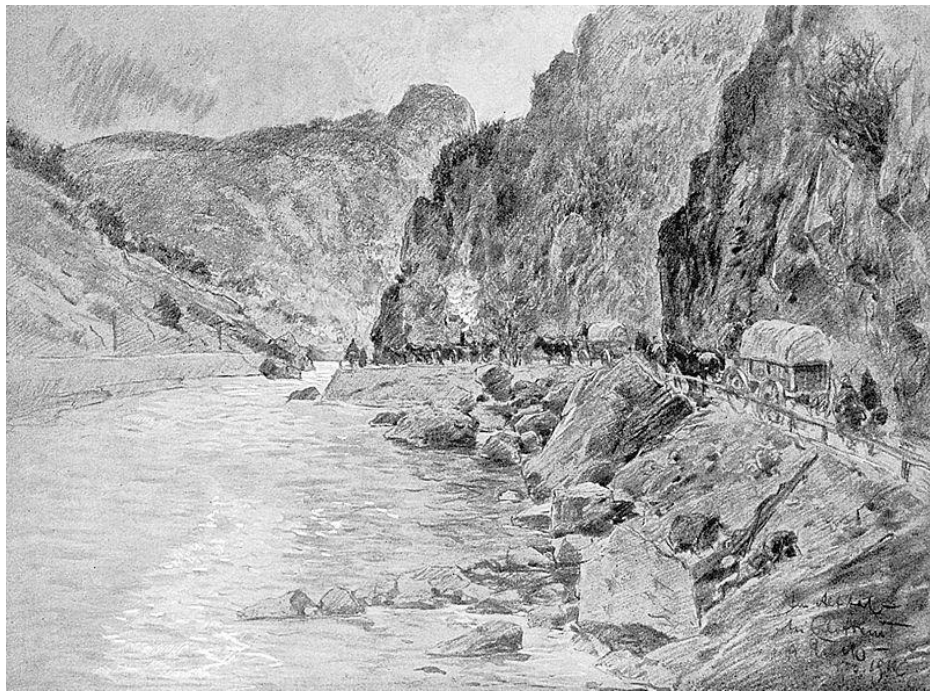
Marele erou al luptelor de la Valea Oltului: generalul Praporgescu. După bătălia de la Sibiu, câștigată de germani, în ajutorul grupului român de armate „Olt” a fost trimis un detașament din divizia 20, care până atunci făcuse paza Dunării, sub comanda personală a comandantului diviziei, generalul David Praporgescu. El i-a luat locul generalului Ioan Popovici, comandantul grupului de armate „Olt”. Dar la 13 octombrie 1916, la Vârful Coți din Munții Făgăraș, David Praporgescu este omorât, fiind lovit de un proiectil german. Ultimele cuvinte ale eroului au fost: „*Nu slăbiți credința, a noastră e izbânda!*” (astăzi, strada pe care este amplasat Colegiul „Alexandru Lahovari” poartă numele de... „General Praporgescu”). Comanda Corpului I de armată a fost preluată de generalul Nicolae Petala.

Generalul David Praporgescu

³ S.J.A.N.V., fond *Liceul Alexandru Lahovari*, dos. 1/ 1918, f. 72 v

Pe Valea Oltului românii luptau contra Corpului Alpin bavarez, alcătuit din soldați aleși, toți sub 30 de ani, echipați și antrenați pentru războiul de munte. Trebuie spus și faptul că românii nu aveau nici o pregătire pentru acest tip de război (politica externă a României fiind dominată, înainte de anul 1916, de ideea războiului împotriva Rusiei, ideea războiului împotriva Austro-Ungariei fiind cu desăvârșire exclus!).

Coloană de soldați germani pe Valea Oltului⁴

La sfârșitul campaniei din 1916, trei sferturi din țară era ocupată de dușmani. Istoricii spun că dezastrul armatei române din acea campanie s-a datorat în primul rând proastei înzestrări cu armament a armatei române, a unei clase politice dezinteresate, a corupției, dar și din cauza nerespectării obligațiilor de război asumate de către aliați. Specialiștii mai spun și că guvernul liberal al lui Ionel Brătianu a băgat România în război total nepregătită. Practic, a fost o intrare iresponsabilă într-un război prea mare pentru noi.

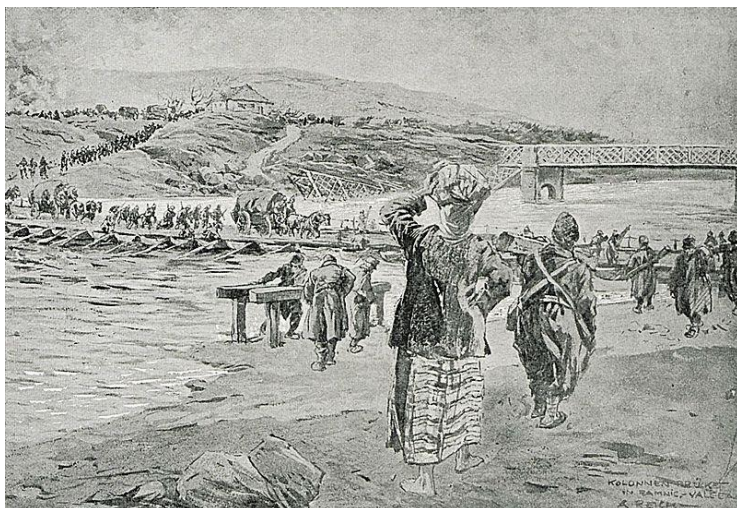
Salvarea este...individuală!

Nu mulți români au reușit să se refugieze în teritoriile neocupate de inamic. Cei care au rămas în zona ocupată de germani au încercat o salvare de tip ...individual. Câteva exemple. Prefectul liberal al județului - până la venirea germanilor - , Gr. Otetelișanu, a căutat, prin mijloace necinstite, să-și salveze averea. A rechiziționat câteva vagoane și și-a trimis bunurile în Moldova, cu aviz fals de expediție (cum că vagoanele ar aparține prim-ministrului Ionel Brătianu).

⁴ Marinoiu 2017, blog

Ulterior, gestul său a fost drastic sancționat de către partidul liberal, Otetelișanu fiind înlăturat, în 1917, definitiv și cu oprobii publice, din viața politică⁵.

Un alt exemplu. Ștefan Filipescu, invocat mai înainte, ar fi lăsat pe casa lui de la Drăgășani o inscripție în limba germană în care spunea că imobilul respectiv ar aparține unui.... „prieten al Puterilor Centrale”. Trupele austro-germane însă au devastat în întregime casa lui Filipescu, despuind-o de tot mobilierul și obiectele casnice, care erau de o calitate superioară: carafe argintate, lingurițe de argint, covoare persane, picturi, haine etc. Invadatorii i-au furat și tot vinul (10.000 decalitri, vin de 35 de ani!), porumbul, fânul și strugurii. Totalitatea pagubelor au fost estimate de autorități la 381.720 de lei (Filipescu vorbea de peste 800.000 de lei). Pentru gestul său din 1916, Filipescu va fi exclus și el din partidul liberal, chiar prin intervenția pesonală a șefului organizației vâlcene, I. G. Duca. Într-o scrisoare, de la sfârșitul anului 1918, pe care i-a trimis-o lui Duca, Filipescu răspunde dur acestuia, contestând acuzația acestuia de nepatriotism, spunând următoarele: *D-le Duca, să spunem adevărul adevărat... Dumneavoastră în retragerea spre Iași, v-ați ocupat numai de a vă transporta tot avutul și pe noi cei din Vâlcea ne-ați lăsat pradă împrejurărilor. Eu pe data de 10 noiembrie 1916, când au sosit trupele „Centrale” la 3 kilometri de Drăgășani, am pornit la Zăvideni, 10 kilometri distanță de Drăgășani, cu soția mea, într-un car cu boi, lăsând pradă barbarilor toată averea mea. Hârtia cu pricina n-a fost lăsată să fie citită de cotropitori, căci poate se îndurau să mai îmi lase și mie ceva din avere; ea a fost scrisă de un renegat al Drăgășaniului, adevăratul filogerman, ce răspunde la numele de Muntenescu, instituit de germani ad-hoc primar și căruia îi lăsasem și cheile caselor mele.*⁶Cu această hârtie vrei să-mi contești patriotismul meu? Te înșeli amar și ai să regreti mult aceste ieșiri false⁷.

Armata germană trecând Oltul la Râmnicu-Vâlcea

⁵ Bardașu 2002, p. 94-95

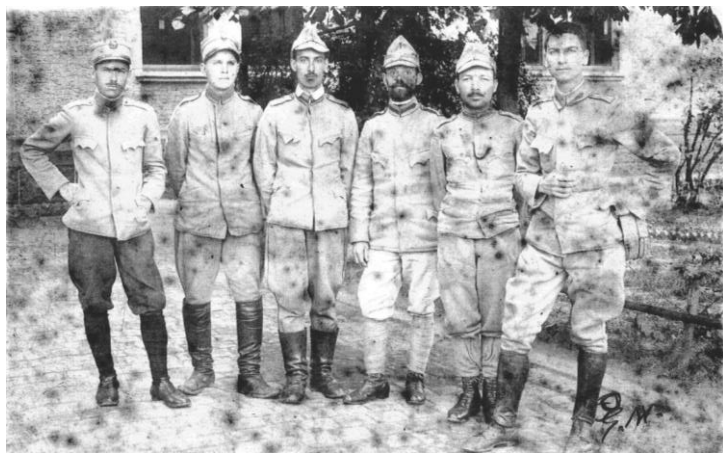
⁶ S.J.A.N.V., fond personal *Elena Filipescu*, dos. 2/ 1920, f. 9-11

⁷ *Ibidem*, f. 26

Povestea soldatului vâlcean Dumitru Gușetoiu

O poveste interesantă este cea a soldatului vâlcean Dumitru Gușetoiu, devenit apoi un remarcabil profesor de istorie la Liceul „Alexandru Lahovari” din Rm. Vâlcea și un important politician național-țărănist local. În timp ce, după luptele de pe Valea Oltului, 2.500 de soldați români au fost dezarmați și trimiși în lagăre, Gușetoiu reușește să se refugieze în zona neocupată; dar la sfârșitul lui 1916 cade prizonier, la Galați. Făcea parte, atunci, din Regimentul 11 Siret. A rămas în prizonierat 1 an și 6 luni. A fost dus într-un oraș din zona vest-centrală a Germaniei, Krefeld, și instalat într-o cazarmă împreună cu ofițerii, prizonieri și ei, din Franța și Anglia. Doar că prizonieratul acestora era diferit de cel al românilor. Englezii și francezii primeau pachete substanțiale cu hrană și îmbrăcăminte din țările lor, trimise prin Crucea Roșie internațională, pe când românii nu primeau nimic.

Ulterior, Gușetoiu a povestit familiei și o anecdotă din aceea perioadă. În 1918, de ziua de naștere a lui Wilhelm al II-lea (27 ianuarie), la Krefeld, localnicii au organizat o manifestație de simpatie, foarte decentă însă, fără steaguri sau portrete ale împăratului. Coloana de manifestanți a trecut pe sub ferestrele cazarmii mai înainte pomenite, iar ofițerii englezi și francezi au aruncat în germani, de după grilajul ferestrelor, cu biscuiți, bomboane și ciocolată. Coloana s-a destrămat imediat, germanii aplecându-se să adune de pe jos „bunătățile” prizonierilor lor. Pentru aceste fapte, toți cei din respectiva cazarmă au fost mutați pe o insulă în Marea Baltică. Aici, lui Dumitru Gușetoiu și celorlalți prizonieri români, li s-a servit doar carne stricăță de focă, pe care românii erau nevoiți, de foame, să o mănânce, ținându-se însă de nas. În schimb, *„englezii, care primeau în continuare pachete prin Crucea Roșie, făceau baie în mare, iar când ieșeau mâncau slănină și beau wiskey.”* La sfârșitul anului 1918, Dumitru Gușetoiu s-a întors în țară. A urmat o școală de ofițeri, iar în 1919, locotenentul de acum, Dumitru Gușetoiu, va intra în Budapesta în fruntea companiei sale, contribuind, astfel, la înlăturarea regimului comunist instituit acolo de Bela Kun⁸.

Dumitru Gușetoiu (primul din dreapta) în lagărul de la Krefeld, în 1917

⁸ Fotografia și povestea lui Dumitru Gușetoiu provin de la nepoata acestuia, dna. profesoară Iulia Florescu-Gușetoiu, căreia autorul acestui articol îi mulțumește.

Râmnicul sub regimul ocupației germane

La 25 noiembrie 1916, Râmnicu-Vâlcea era ocupat de trupele germane (după două luni din ziua în care Falkenhayn, comandantul Armatei 9 germane, pornise bătălia de la Sibiu)⁹. Ele vor fi primite surprinzător de amabil de către notabilitățile „confectionate ad-hoc”. Ba chiar au defilat prin centrul orașului, întâmpinate cu flori de persoane aparținând comunităților germană și austriacă. Orașul era micuț, avea puțin peste 7.000 de locuitori, și avea să cunoască, timp de doi ani, greutățile unei dure ocupații militare. Pentru cazarea trupelor germane vor fi rechiziționate, în special, stațiunile Călimănești, Govora și Olănești unde, timp de două sezoane, s-au odihnit și tratat doar militarii germani.

Nemții au făcut peste tot rechiziții forțate, au devalizat toate depozitele de alimente și băcăniile. Au luat tot ce au întâlnit în cale și au dat în schimb... bonuri de rechiziție, stampilate de un comandant german. În batjocură, localnicii au fost trimiși la cules de castane și jir. Rufăria, postavurile și orice petic de piele au fost și ele rechiziționate. Erau confiscate și clanțele de la uși și clopotele bisericilor. Orice obiect de alamă sau cupru urma să fie transformat de germani în... țevi de tun. Nemții au pus stăpânire și pe toate mijloacele de transport. Au rechiziționat trăsurile, cupeurile, caii și bicicletele. Țăranilor le-au fost luate grânele, vitele și păsările cât și hainele. Înfoțeați, dezbrăcați și puși la muncă silnică, oamenii se revoltau, dar mulți dintre aceștia au fost executați public. Resursele solului au fost și ele crunt exploatare, în special sarea și aurul. În zona Voineasa, ocupații încep acum și exploatarea zăcămintelor de mică. Pădurile au fost cumpărate de către germani și austrieci, la prețuri ridicole, impuse de autoritățile militare. Nivelul de trai al populației a scăzut în mod îngrijorător. În 1918, indicatorii economici arătau că județul a fost dat înapoi cu ...25 de ani¹⁰.

Ce instituții publice au fost afectate de ocupația germană la Râmnicu-Vâlcea și cum a vrut ocupantul să domine populația orașului vom afla din rândurile de mai jos:

- **ADMINISTRAȚIA** - A fost supusă unui proces intens de germanizare, astfel: ... Cum primarul liberal al orașului, Alexandru Boicescu, își abandonase postul cu puțin timp înainte de intrarea inamicului în oraș (căci era limpede pentru oricine că germanii vor pune un conațional de-al lor pe acest post), Franz Eitel a fost numit de ocupant ca primar al orașului (din martie 1917 semnează actele și ca prefect!). Eitel era proprietarul unui atelier mecanic pentru fabricarea de mașini agricole și tâmplărie¹¹.

La foarte scurt timp după intrarea germanilor în oraș au fost înființate biletele de identitate, „Ausweis-urile”, pe care toți cetățenii erau obligați să le poarte permanent la ei.

S-a înființat o școală pentru adulți în care se învăța... limba germană, cei din administrația orașului având obligația de a participa la aceste cursuri.

Germanii au dat ordonanțe de declarare a tuturor bunurilor. Totul trebuia declarat: cantitățile de zahăr pe care le deținea fiecare, băuturile, păsările și

⁹ Kirițescu 1922, p. 357

¹⁰ Tamaș, Bardașu, Purice, Nestorescu-Bălcești 1979, p. 13-23

¹¹ Gherghina 2018, online

animalele, blănurile, obiectele din cauciuc, lemnele de foc. Până și sticlele goale trebuiau declarate.

...Germanii au introdus cartele de alimente și combustibil. Potrivit ordinului dat de Comandatura de Etapă Mobilă 270, rația zilnică de pâine a fost stabilită la 500 de grame pe cap de locuitor și la 200 grame de carne pe săptămână de persoană.

...Germanii au introdus taxe și impozite noi. În 1917, autoritățile orașului au strâns 25.000 de lei în urma colectării taxelor și impozitelor, cu 50 % mai puțin față de anii trecuți. Nemții au introdus atunci noi taxe, care mai de care mai surprinzătoare, ca de exemplu taxa pentru „ținerea de câini” (36 de lei pe an) - câinii găsiți liberi pe străzi erau omorâți, iar stăpânii amendați cu 1.000 de mărci (1 leu = 45 de mărci) - sau taxa pe pâine. Consiliul Comunal a hotărât să introducă această taxă pe pâine pentru a putea susține cantina orașului, unde mânca populația foarte săracă a Râmnicului. Primăria a stabilit o taxă de 2 bani pe pâine, în condițiile în care o pâine costa 30 de bani. Pâinea avea un preț ridicat, cântărea mult mai puțin decât era normal să fie și era de proastă calitate (fiind făcută din făină neagră, tărate și mălai necernut). În urma verificărilor, Consiliul Local a dat o hotărâre ca pâinea să se facă doar din făină curată (deci să nu se mai amestece cu mălai) și să aibă greutatea de 880 grame.

...De fapt, germanii au dat ordonanțe pentru orice: pentru interzicerea fabricării săpunului, a bomboanelor și cozonacilor, împotriva tăierii păsărilor și animalelor (care trebuiau predate), pentru consumul de electricitate (1 kw/săptămână pentru fiecare membru al familiei), pentru ora de închidere a magazinelor, pentru circulația pe străzi, precum și pentru programul poștei și al trenurilor.

Au fost însă și câteva măsuri „pozitive” luate de către germani: s-a redeschis patinoarul din parcul Zăvoi și s-a redeschis cinematograful. De asemenea, după ce nemții s-au plâns de mizerie, autoritățile de atunci au dispus măsuri pentru salubritatea orașului¹².

- **ÎNVĂȚĂMÂNT.** Instituția de învățământ cea mai afectată a fost Gimnaziul „Alexandru Lahovari”, de fapt, singurul gimnaziu din județ. De fapt, gimnaziul nu a funcționat de la 1 noiembrie 1916 până la 13 martie 1917. Apoi, o parte din școală a fost transformată în spital, o altă parte în grajduri. Pentru a scăpa de distrugere, arhiva școlii fusese dată spre păstrare ofițerului Radu Bulfinschi, fost profesor de germană al gimnaziului (între 1907-1909), dar care se transferase la Liceul „Brătianu” din Pitești, arhiva fiind înapoiată intactă în anul 1919. Totul este însă devastat de către ocupant. Cabinetele de fizică și chimie, ca și sala de gimnastică și cea de desen. O parte din dezastru a fost provocat însă de țișanii de la periferia orașului, care au furat substanțele chimice, animale împăiate și cărțile și au distrus mobilierul și biblioteca școlii, cot la cot cu ocupantul german¹³.

¹² Idem

¹³ S.J.A.N.V., fond *Primăria Râmnicu-Vâlcea*, dos 1/ 1917, f.1

Când au fost reluate cursurile, în 1917, comandamentul german a dat ordin ca în școală să se introducă obligatoriu studiul limbii germane. De altfel, la 1 aprilie 1917, directorul gimnaziului este numit Eftimie Mărculescu, profesorul de limbă germană! (va deține această funcție până la 31 martie 1918)¹⁴. Timp de doi ani toate documentele școlii vor fi traduse în limba germană (ca și documentele primăriei și prefecturii, de altfel).

În octombrie 1918, comandatura germană a rechiziționat tot localul pentru a-l transforma în spital, iar cursurile au fost suspendate. În timpul retragerii armatelor germane, localul este din nou jefuit, având pierderi în valoare de 35.000 lei în mobilier și 18.250 lei distrugerii ale diferitelor imobile, conform declarației noului directorului de atunci, profesorul de limba română (!) Costache Mateescu. Acesta fusese însă numit director încă din 10 mai 1918, deci când încă ocupantul mai era în oraș. Numirea fusese făcută de către secretarul general al Ministerului Instrucțiunii și Cultelor, marele profesor și istoric, Constantin Giurescu¹⁵.

- **BISERICĂ.** Germanii au intervenit și în conducerea Episcopiei Râmnicului. Astfel, la 19 mai 1917, autoritățile militare germane l-au surghiunit pe episcopul Sofronie Vulpescu (1913-1917) la Mănăstirea Cheia (județul Prahova). Din toamna anului 1917 și până la 3 iulie 1918, Meletie Dobrescu „Gălățeanul” a slujit ca locțiitor de episcop. Dar, la 3 iulie 1918, Antim Petrescu a fost numit episcop de Râmnic, unde a slujit oficial până la 6 noiembrie 1918, când conducerea de stat de atunci a anulat toate lucrările efectuate de Parlamentul de la Iași, deci și alegerea sa de episcop. Cu toate acestea Antim Petrescu s-a îngrijit în continuare de nevoile episcopiei, până la 6 septembrie 1919, când, la numai 44 de ani, a trecut la cele veșnice¹⁶.
- **VIATA POLITICĂ.** În 1917, germanii au obligat pe politicienii vâlceni să participe la „Congresul” lui Beldiman, de la București. Despre ce era vorba? Iată. O serie de politicieni români din teritoriul ocupat, ca de exemplu P.P. Carp, Costache Lupu, Dumitru Nenițescu sau Virgil Arion, erau foarte hotărâți pentru îndepărtarea regelui Ferdinand¹⁷. Cel mai înverșunat era însă Alexandru Beldiman. Acesta fusese consulul României la Berlin, între 1896-1916, și era un germanofil declarat. Abia revenit la București, în 1917, Beldiman a și organizat o serie de conferințe, în care denunța dinastia și guvernarea Brătianu, menținerea dinastiei însemnând pentru Beldiman „*întoarcerea la putregaiul brătienist*”¹⁸. Cea mai celebră conferință a lui Beldiman a fost cea de la Fundația „Carol I”, din decembrie 1917. Ștefan Filipescu a participat și el la acea conferință și nu a avut vreo reacție de opoziție la cele afirmate acolo.

¹⁴ S.J.A.N.V., fond *Primăria Râmnicu-Vâlcea*, dos. 1/ 1940, f. 410 (document plasat într-un dosar nepotrivit)

¹⁵ Oane 2011, p. 32-33

¹⁶ Păcurariu 1997, p. 150-151

¹⁷ Averescu 1935, p. 290

¹⁸ Boia 2009, p. 50

Războiul i-a îmbogățit pe speculanți

Măsurile dispuse de nemți privind raționalizarea hranei i-a îmbogățit însă pe speculanți. Aceștia achiziționau fructe, carne, ouă sau lapte de la țărani din satele învecinate Râmnicului și le vindeau râmnicenilor la suprapreț. Două exemple. În septembrie 1917, agentul comunal Budișteanu informa municipalitatea că o femeie din Brezoi a intrat în oraș pentru a vinde 400 de ouă, doi porci, două damigene de țuică, 20 de pui de găină, cinci găște, patru rațe și unt topit. Vânzătoarea nu a fost acuzată de speculă căci „s-a înțeles” cu polițistul care a anchetat-o. În schimb, un bărbat care vindea la suprapreț cașcaval achiziționat de la o fabrică din Băile Govora, nu a avut același noroc. Acesta a ajuns să dea socoteală la Poliție după ce a fost reclamat pentru comerț ilegal. Alți speculanți și-au văzut nestingheriți de treabă, chiar sub ochii vigilenți ai militarilor nemți¹⁹.

Alegerile din mai 1918 (sub ocupația Puterilor Centrale!)

În luna mai 1918 România a încheiat pacea umilitoare de la București cu Puterile Centrale, iar la sfârșitul lunii mai au avut loc alegeri pentru un parlament care trebuia să aprobe pacea. P.N.L. și Partidul Conservator-Democrat nu au participat la aceste alegeri.

Mulți liberali vâlceni au trecut la partidul lui Marghiloman și era dispuși să aprobe acest tratat. Printre ei și mult invocatul aici Ștefan Filipescu. Acesta nu a fost ales, deși a participat la alegeri. Toate mandatele au fost câștigate atunci de către conservatorii lui Alexandru Marghiloman. Astfel, la:

- Colegiul I Senat, au câștigat Florian Stanciovici și Alexandru Măciucianu. *Florian Stanciovici* era avocat, familia sa fiind de origine boierească - după război îl va urma pe Marghiloman în Partidul Conservator Progresist și va candida pentru acest partid, fără succes, la alegerile din 1919 și 1922 (pentru Adunarea Deputaților) și 1920 (la Senat). A murit în 1936²⁰. *Alexandru Măciuceanu* (n. 1848) era administratorul financiar al județului și posesorul unei averi importante. În acel moment era căsătorit cu o femeie de origine germană, Eugenia Benedikt, cu care avea cinci copii²¹.
- Colegiul II Senat, cel care a câștigat a fost generalul Constantin Iancovescu. *Constantin Iancovescu* s-a născut în 1862, în comuna Măldărăști, județul Vâlcea și avut o strălucită carieră militară, ajungând general de corp de armată. Va muri în 1945.
- Cameră, conservatorii care au câștigat au fost: Constantin Vlădescu, Nicolae Bonciu (ambii la col. I), G.I. Luculescu (col. II) și G. Tănăsescu-Govora (col. III)²². Toții aceștia vor candida și în anii următori, 1919, 1920 și 1922, la cele două camere, tot din partea partidului lui Marghiloman, dar fără succes.

¹⁹ Râpan 2016, online

²⁰ Stoica 2018, p. 180-181

²¹ Nițu Dinescu 2017, p. 129

²² Monitorul Oficial 1918, p. 583, 595, 628, 660, 685.

Generalul Constantin Iancovescu

Un parlamentar vâlcean proeminent. Figura cea mai reprezentativă a acestor parlamentari vâlceni a fost, fără îndoială, generalul Constantin Iancovescu. Luptase cu toate forțele contra germanilor ca secretar general al Ministerului de Război (august-septembrie 1916), șef al Marelui Stat Major, comandant al Grupului Apărării Dunării (noiembrie 1916) și al Corpului 3 armată (decembrie 1916-iulie 1917). În perioada 20 iulie 1917-5 martie 1918, a îndeplinit chiar funcția de ministru de război în guvernul Ionel Brătianu. A fost înaintat în anul 1918 la gradul de general de corp de armată. După ce nu a mai fost ministru de război a devenit parlamentar conservator de Vâlcea, din partea partidului lui Marghiloman. A rămas celebru pentru o replică rostită în timpul Consiliului de Coroană din 3 martie 1918. Întrunit pentru a decide care va fi atitudinea pe care trebuia să o adopte delegația română la tratativele de pace, impuse pe un ton ultimativ de către Puterile Centrale, prințul moștenitor Carol a intervenit spunând că speră să se găsească un om de stat patriot pentru a-l împiedica pe rege să semneze pacea. *Auzi dom'le familionul, vrea numaidecât să se bată, el care n-a văzut frontul decât cu binoclu! Ptiu mamă! Al dracului familion!*, exclamase generalul Iancovescu, la încheierea ședinței Consiliului. Ironia generalului (el folosea, după cum mărturisea Constantin Argetoianu, termenul „familion“ pentru fiecare membru al familiei regale, fără vreo deosebire) viza comportamentul prințului moștenitor în campania anului 1916. Mai prescis, în octombrie 1916, când prințul Carol a fost cât pe ce să cadă în mâna inamicului, pentru că în loc să respecte ordinul de retragere, rămăsese să benchetuiască până noaptea târziu în localitatea în care se afla.

Mama prim-ministrului român, Pia Brătianu, vine la Mihăești (august 1918)

În august 1916, la nivel central, punându-se problema evacuării autorităților de stat în Moldova, prim-ministrul Ionel C. Brătianu a decis, în semn de solidaritate cu poporul român ce urma să sufere ocupația germano-austro-ungară, să-și lase bunurile, dar și membrii familiei, în zona ocupată. Prim-ministrul nu a ezitat să lase la București și pe bătrâna sa mamă, Pia, iar Vintilă Brătianu, fratele său, și-a lăsat soția și băiațelul, pe nume Vintilică, în vârstă de numai un an și jumătate. Suferințele lor pot fi lesne de închipuit.

„În august 1918, când războiul era în toi și noi cei din teritoriul ocupat înduram umilințele cele mai mari, aflând că mult venerata doamnă Pia Brătianu sosise la Mihăiești, proprietatea domnului Vintilă Brătianu, deși eram urmărit în fiecare mișcare de jandarmi călări, polițiști ai armatelor de ocupație, am mers la doamna Brătianu spre a-i prezenta omagiile mele și a-i ura sănătate, spre a vedea rezultatele războiului cu bine, pentru aliații noștri și Țara Românească. Cinci ore am avut onoarea să mă întretin cu doamna Pia I.C. Brătianu... La plecare mi-a conflat multe broșuri ca „La Roumanie, son intervention, son effort, son sacrifices”, precum și ziare de la Iași, pe care le-am ascuns sub haine, acestea toate spre a fi distribuite și citite de conjudețenii mei... Pentru asta puteam să fiu executat fără judecată – va povesti mai târziu Ștefan Filipescu în amintirile sale²³.

Viața reîntră pe făgașul normalității

La 11 noiembrie 1918 Germania a semnat armistițiul și războiul s-a încheiat. Viața a reintrat repede pe făgașul normalității. Un indicator important al acestei normalități abia regăsite a fost școala. Înapoierea refugiaților în oraș, duce la o avalanșă de cereri pentru înscrierea la cursul inferior al liceului. Pentru clasele 1-IV, la „Lahovari” s-au înscris 350 de tineri (!), mult peste capacitatea gimnaziului. Școala se reorganizează însă repede. Sunt reîncadrați profesorii demobilizați și sunt angajați profesori noi. Limba germană este scoasă însă din programă. Fusesse doar limba ocupantului!

Unirile din 1918 au avut un imens ecou în județ și au produs multă bucurie. Apropierea de Transilvania a făcut ca în județ, vestea marelui act de la Alba Iulia să ajungă foarte repede. Încheind procesul de făurire a statului național unitar român, actul de la 1 decembrie 1918 a deschis totodată o nouă etapă în istoria țării, a județului Vâlcea și, evident, a orașului Râmnicu -Vâlcea.

²³ S.J.A.N.V., fond personal *Elena Filipescu*, dos. 2/ 1920, f. 23-24

Bibliografie

Averescu 1935 – Alexandru Averescu, *Notițe zilnice din războiu (1916-1918)*, Editura Cultura Națională, București, 1935

Bardașu 2002 - Petre Bardașu, *Studii de istorie*, Editura Conphys, Râmnicu - Vâlcea, 2002

Boia 2009 - Lucian Boia, *Germanofili. Elita intelectuală românească în anii primului război mondial*, Editura Humanitas, 2009

Nițu Dinescu 2017 - Ionela Nițu Dinescu, *Istoria stațiunii Băile Govora*, Editura Conphis, Râmnicu-Vâlcea, 2017

Gherghina 2018, online - Titi Mihai Gherghina, *Evenimentele cele mai importante ale primei decade a secolului XX în Râmnic*, în *Curierul de Vâlcea* din 18 septembrie 2018, online, <http://curieruldevalcea.ro/evenimentele-cele-mai-importante-ale-prime-decade-a-secolului-xx-in-ramnic/>

Dragoș Marinoiu 2017, blog – Dragoș Marinoiu pe blogul Secției de carte în limbi străine a Bibliotecii Județene Vâlcea, a scris articolul „*Primul Război Mondial pe Valea Oltului – Ilustrații de Albert Reich*” (<https://limbimoderne.blogspot.ro/2017/12/primul-razboi-mondial-pe-valea-oltului.html?spref=fb>). Toate gravurile din acest articol aparțin lui Albert Reich, din cartea sa „*Peregrinările lui Albert Reich prin Regatul României și Transilvania*”.

Kirițescu 1922 – Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1918*, vol. I, Institutul de arte grafice „România Nouă”, București, 1922

Monitorul Oficial 1918 - *Monitorul Oficial*, nr. 42/ 20 mai 1918, p. 583 (Col.I Senat), *M.O.*, nr. 43/22 mai 1918, p. 595 (Col. II. Senat), *M.O.* nr. 45/24 mai 1918 p. 628 (Col.I Cameră); *M.O.*, nr. 47 / 26 mai 1918, p. 660 (Col.II Cameră); *M.O.*, nr. 49/ 29 mai 1918, p. 685 (Col.III Cameră)

Oane 2011 - Sorin Oane, *Colegiul Național „Alexandru Lahovari”. O istorie, câteva istorisiri și o mulțime de personalități*, Râmnicu-Vâlcea, 2011

Păcurariu 1997 - Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol 3, Editura Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997

Râpan 2016, online - Irina Râpan, *Viața cotidiană în timpul ocupației germane din Primul Război Mondial*, *Historia* din 7 decembrie 2016, online (<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/viata-cotidiana-in-timpul-ocupatiei-germane-din-primul-razboi-mondial>)

S.J.A.N.V. = Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vâlcea, fondurile *Elena Filipescu*, *Colegiul Alexandru Lahovari* și *Primăria Râmnicu-Vâlcea*

Stoica 2018 – Relu Stoica, *Parlamentarii județului Vâlcea (1831-2020). Dicționar*, Editura Editgraph, Buzău, 2018

Tamaș, Bardașu, Purice, Nestorescu-Bălcești 1979 - Corneliu Tamaș, Petre Bardașu, Sergiu Purece, Horia Nestorescu-Bălcești, *Județul Vâlcea în anii primului război mondial. Studii și documente*, Bălcești pe Topolog, 1979